

Ігор Бриндак

Назва цієї статті походить від євангельської цитати: «Бо засловами своїми будеш виправданий і за словами своїми будеш засуджений». (Мт. 12,37). Ці біблійні слова є не тільки пересторогою кожному з нас, щоб чувати над тим, що ми говоримо, але також і важливою допомогою, щоб не потрапити у сіті неправди. Проте, як ця євангельська сентенція нам допоможе, і йтиме мова в публікації.

Різні фальшивки, обмани, маніпуляції існують від початків людства, точніше від часу його гріхопадіння. Але були періоди, коли вони набирали особливо витонченої і мистецької форми, тож відрізнити правду від брехні інколи вкрай важко. До таких періодів належить і наша сучасність. Тому навіть з'явилися відповідні терміни: зомбування, промивання мізків, фейкові новини тощо. І не дивно, що тепер люди особливо задумуються над тим, чи їх обманюють чи ні. Якщо хтось думає, що відповісти на це запитання дуже легко, то помиляється. Адже відомо немало випадків, коли люди з вищою освітою, з вагомим життєвим досвідом ставали жертвами аферистів. Тому ані поважний вік, ані висока освіта, ані добра професія не є гарантією того, що людина не потрапить під вплив маніпуляторів.

Гарним прикладом у цьому плані може бути виготовлений українськими журналістами документальний фільм «Звичайні зомбі: як працює брехня». (мовою оригіналу - «Обыкновенные зомби: как работает лож»). У ньому показано, що при потребі вмілі маніпулятори можуть підпорядкувати своєму впливові навіть працівників правоохоронних органів. Або ще один реальний приклад із минулого століття. У середині 90-х років в Італії стала дуже популярною «цілителька», яка себе називала Мама Ебра. Наш народ такими особами вже не здивуєш, але в цієї «цілительки» була одна особливість. У часописах, які рекламували її послуги, ця жінка на світлинах була зображена не одна, а разом зі священниками, черницями, навіть єпископами. Деякі з них були знайомі в Італії богословами. Зазвичай віруючі люди знають, що Церква забороняє відвідувати так званих цілительів. Але тут ми спостерігаємо начебто церковне схвалення. І тоді народ рушив до Мами Ебри, немов повноводна ріка. Але що ж було насправді? Просто ще до того, як ця жінка представила себе цілителькою, вона була власницею одного замиського

будинку і здавала його саме релігійним спільнотам для проведення реколекцій. Однак після закінчення духовних вправ завжди висловлювала бажання зробити з їхніми учасниками спільне фото начебто на пам'ять. А пізніше ті зображення почали з'являтися у відповідній рекламі. Згодом церковні особи таки подали на Маму Ебру до суду. Вона навіть стала фігуранткою кримінальної справи. Але доки це сталося, вона розбагатіла так, що встигла придбати дві яхти. Отож, як бачимо, вмілі маніпулятори при потребі будуть прикриватися чим завгодно і ким завгодно.

Уже віддавна існує у світі одна небезпечна тенденція. Люди передусім звертають увагу не на логічність аргументів, а на вміння «вдаряти» по емоціях. Тому, хто говорить занадто впевнено, хто свої слова представляє мало що не як аксіоми, що не потребують доведення, а особливо якщо сильно атакують своїх опонентів, то той начебто й заслуговує на довір'я.

А насправді це вже давно відома тактика демагогії. Прикладів в історії занадто багато, щоб їх уже вкотре перелічувати. Правда, для більшості наших співвітчизників такі явища, як демагогія і маніпуляція, не є нічим новим. Останнім часом про це вже говорять на кожному кроці. Інша справа, що людям дуже нелегко зробити правильний висновок, коли про одну й ту ж саму річ вони чують цілком протилежні судження. Наприклад, один говорить, що відбувається російсько-українська війна, інший - що це громадянська війна між самими українцями. Один стверджує, що Митрополит Андрей Шептицький - свята людина, інший - що це улесливий безпринципний чоловік, який намагався сподобатися кожній владі. Одні кажуть, що Туринська плащаниця - це нерукотворний образ Ісуса Христа, інші - що це, мовляв, середньовічна підробка. І в дискусіях кожна сторона наводить настільки нібито незаперечні факти, що непосвяченій у суть справи людині дуже важко зробити правильний вибір стосовно того, кому вірити. Крім того, слід пам'ятати ще одну річ: обманом вважається ситуація, коли людина знає, що відповідна інформація є фальшивою, проте поширює її. Бо в протилежному випадку людина просто помиляється. А ось з'ясувати, хто помиляється, а хто обманює свідомо, ще складніше, бо ж думки читати ми не вміємо. Ось у такій, власне, складній ситуації нам допоможуть євангельські слова, винесені у заголовок. Бо якщо Спаситель говорить, що згідно зі своїми словами людина буде виправдана чи засуджена, то це означає, що на них потрібно звертати особливу увагу. Зокрема й тоді, коли в нас є сумніви стосовно цього, можна вірити цим людям чи ні.

Читач, мабуть, запитає, як усе має бути насправді? Дуже просто. Для того, щоб ми переконалися, чи не маємо часом до справи з маніпуляторами, варто дотримуватися деяких нескладних принципів. Перший з них умовно називається «вчора, сьогодні, завтра». Тобто, якщо нам трапляються люди, які подають себе як великі захисники правди, то варто перевірити, чи вони про одну й ту ж річ постійно говорили одне й те ж

саме. Чи, може, вчора вони стверджували одне, сьогодні друге, а завтра, можливо, ще інше. Наприклад, читачі, мабуть, пам'ятають, як у свій час появилися в нашій Церкві люди, які робили постійні заколоти і при тому стверджували, що їх підтримує Папа Римський. А через деякий час вони тому ж таки Папі оголосили анатему. Погодьмось, що атакувати того, хто тебе підтримує - це як мінімум нерозумно, не говорячи вже про моральний бік справи. Правда, дехто цілком логічно запитає: «А як бути, якщо людина переосмислила деякі свої погляди?» Якщо вона насправді їх переосмислила, але перед тим виголошувала публічно, то повинна публічно й заявити про те, що вона змінює свою думку. Так, як, наприклад, зробив святий Августин Гіппонійський.

Другий принцип називається «кожний судить за міркою власної зіпсутості». З ним погоджуються і психологи, які твердять, що одна людина в іншій найчастіше підозрює ті вади, які властиві для неї самої. Підтверджує дівість цього принципу і Євангеліє: «Бо яким судом судите, таким і вас будуть судити, і якою мірою міряєте, такою і вам відміряють». (Мт. 7,1). На практиці це виявляється в тому, що для різних маніпуляторів є властиво вішати всілякі ярлики на своїх опонентів або просто на тих, хто з ними не згоден. І найчастіше - не затруднюючись доказами. як-от: Папа Іван Павло II - масон, Падре Піо наніс собі рани сам, Франциск Асизський був у стані духовного зваблення і т. д. Сюди слід також додати й такі випадки, коли і чийсь добрим вчинкам приписують злі або корисливі наміри. Наприклад, Митрополит Андрей переховував євреїв, і це правда, але робив він це тому, що хотів від них грошей.

Третій принцип іменується «на городі бузина, а в Києві дядько». Йдеться, властиво, про спроби пов'язати між собою речі, які насправді зв'язку не мають. Скажімо, хіба можна з'ясовувати, ким був Ісус Христос виключно на основі живописних творів Леонардо да Вінчі. Тут навіть не має значення те, що насправді хотів зобразити геніальний митець. Важливіше інше: коли жив Леонардо да Вінчі, а коли жив Ісус Христос. Або, скажімо, існує твердження, що нібито чудо Святого Януарія є фальшивкою тільки на підставі того, що існують речовини, які при струшуванні розріджуються. У нашому часописі вже була стаття на цю тему (див. «Кров, яка оживає», №9 -2018). Там наводилися дані, яка є різниця між кров'ю Святого Януарія і тим, що синтезували науковці. Якщо людина робить із належних фактів цілком неправильні висновки, то або має серйозний брак логічного думання, або все ж має намір обманювати.

Нарешті - про четвертий принцип, який називається «щоб ніхто не здогадався». У читачів, мабуть, виникне іронія, бо ж усі пам'ятають, що ці слова є цитатою із кінокомедії «Операція І». Проте мусимо звернути увагу на один важливий момент. Там ті слова говорили люди, які за сюжетом фільму планували влаштувати пограбування складу. Простіше кажучи, де існує якась надмірна втаємниченість, там є і нечесність. Це не означає, що людина не має права на приватне життя або що існують чисто професійні

таємниці (лікаря, військового, адвоката) і врешті-решт - сакральна таємниця у святій Тайні Сповіді. Йде мова про те, коли таємницю впроваджують там, де її логічно не мало бути. Наприклад, у наш час досить популярними є всілякі брошурки на апокаліптичні теми. У них, зокрема, згадуються списки осіб, з вини яких начебто й наближається кінець світу. Не оминаються в цьому переліку й церковні ієрархи. Але цікавий момент: ці брошурки ніким не підписані, що більше, навіть не вказано місце, де вони видаються. Якщо людина вважає, що пише правду, то чому ж така анонімність? Подібна позиція була б зрозумілою в тоталітарному суспільстві, але не тепер. Якщо звернемося до Євангелії, то побачимо, що Спаситель обстоював інакшу позицію: «Говорив я світові одверто. Завжди навчав я у синагозі й у храмі, де сходяться усі юдеї. Нічого не говорив я потайки» (Йо. 18,20). Якщо відкриємо апостольські послання, то побачимо, що учні Христа не приховували своїх імен. Ось деякі цитати: «Павло, слуга Ісуса Христа» (Рим. 1,1); «Симон Петро, слуга й апостол Ісуса Христа» (II Пет. 1,1); «Юда, слуга Ісуса Христа, брат Якова» (Юди. 1,1); «Йоан, сімом церквам, які в Азії» (Одкр. 1,4). Тим більше, що писали вони в час, не дуже сприятливий для християнства. Перелічені у статті принципи не є вичерпними. Напевно, багато хто з читачів може доповнити цей перелік. Але вистачає бодай цих, наведених вище, щоб зрозуміти, як справджуються євангельські слова, винесені у заголовок. Тому проявляймо обережність, перевіримо кожну інформацію і цим уникнемо багатьох небажаних ситуацій.

Ігор БРИНДАК, «За словами своїми...» // Жива вода №1 2019